

face a number of challenges, such as the risk of archival documents being lost due to natural disasters, military operations, or underfunding. At the same time, it is actively developing thanks to digitalization, which opens up new opportunities for saving and distributing information. Digital archives, platforms with open access and the use of artificial intelligence contribute to the preservation of funds and increase their accessibility.

Fundology is of great importance for Ukraine, as documentary funds are a source of objective information about history, a means of protecting true history, and a tool for the formation of national consciousness. The modern development of this science requires active state support, funding, training of highly qualified specialists and integration into the international scientific space. Preservation of documentary heritage is not only a scientific task, but also a moral duty to future generations, because it provides a link between the past, present and future.

Key words: fund studies, library funds, archival funds, museum funds, documents, sources of documentary information.

Надійшла до редакції 1.12.2024 р.

УДК 004.9-049.7:069:005.5 (045)

РОЛЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ МУЗЕЯМИ

Алла Паулик – доктор філософії, старший викладач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи, Мукачівський державний університет, Мукачево
<https://orcid.org/0000-0002-0120-4529>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.914>
p_alla79@ukr.net

Діана Штерр – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи, Мукачівський державний університет, Мукачево
<https://orcid.org/000-0003-0423-9396>

Неля Бошота – кандидат економічних наук, доцент кафедри готельно-ресторанної та музейної справи, Мукачівський державний університет, Мукачево
<https://orcid.org/0000-0002-2239-830X>

Чорій Мирослава – старший викладач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи, Мукачівський державний університет, Мукачево
<https://orcid.org/0000-0001-9416-2091>

Розглядають особливості та основні напрями діяльності музеїв. Обґрунтовано необхідність впровадження та роль сучасних технологій у діяльність та процеси управління музейними установами. Акцентовано, що сучасні технології стають тим інструментом який здатен вирішити багато завдань які стосуються популяризації роботи музеїв, формування системи управління музеєм, залучення громадськості до діяльності музейних установ. Широке впровадження та використання інтерактивних та інформаційних технологій здатне піднести діяльність музеїв на новий рівень.

Ключові слова: музей, управління музеєм, інтерактивні технології, інформаційні технології, управління музеєм, оцифрування, інтерактивність.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток сучасних технологій, доступ до всесвітньої мережі, посилення глобалізаційних процесів спричинили перегляд основних аспектів діяльності музейних установ та внесення змін які будуть відповідати основним тенденціям розвитку науково-технічного прогресу та комунікаційних й інформаційних технологій, зокрема. Проблеми, з якими зіткнулась наша країна за останнє десятиріччя, вплинули на всі сфери життя та на діяльність музеїв, зокрема. Застосування досягнень науки і техніки в музейній справі дають можливість наблизити музеї до відвідувачів. У практичній діяльності музейних установ важливе місце посідають сучасні технології, покликані підвищити ефективність музейної справи та управління нею. Вони виступають інструментом, який дає можливість музеям вийти на новий рівень, задовольнити запити та побажання відвідувачів.

Огляд останніх публікацій. Теоретичний базис для дослідження ролі сучасних технологій в управлінні музейними установами сформуливали вітчизняні вчені. Так, Н. Барановська дослідила особливості експозиційної роботи та її ролі у діяльності музеїв. Серов Ю. та Кузнецова А. вивчали особливості використання інноваційних технологій у діяльності музеїв, здійснили порівняльний аналіз методів просування, технологій та інтерактивності які застосовують у своїй практиці провідні музеї світу. О. Мілашовська та Т. Шитікова досліджували принципи формування ефективного музейного менеджменту й практичні підходи до його формування. В. Банах у своїх дослідженнях теоретично обґрунтувала роль музейних інновацій та інтерактивності і особливості практичного їх застосування в діяльності музею.

Мета статті – розкрити особливості функціонування музейних установ та роль сучасних технологій у процесі управління ними.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняне законодавство трактує музей як науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини [1]. Музей – некомерційна постійнодіюча організація на службі суспільства, яка збирає, зберігає, досліджує, інтерпретує та експонує матеріальну та нематеріальну спадщину. Саме таке трактування прийняте на Генеральній асамблеї Міжнародної ради музеїв у 2022 році [2]. Згідно чинного законодавства музейна справа – спеціальний вид наукової та культурно-освітньої діяльності, що включає комплектування, зберігання, охорону та використання музеями культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини України, зокрема їх консервацію, реставрацію, музеєфікацію, наукове вивчення, експонування та популяризацію [1]. Кожна музейна установа виконує низку важливих завдань, що потребують особливих підходів до управління різноманітними процесами та широкого застосування новітніх технологій та інновацій. Впровадження у діяльність дає можливість музею не лише наблизитись до відвідувачів, але й підвищити ефективність управлінських процесів. Музейна установа здійснює свою діяльність у таких важливих напрямках:

- експозиційна діяльність – пов'язана з проектуванням експозицій, монтажі та демонтажі, реекспозиціями, веденням документації та інформаційним супроводом експозицій, організацією і проведенням виставкової діяльності [3];

- зберігання – один з основних видів діяльності музею щодо створення матеріальних умов і правових засад, за яких забезпечується збереження музейних предметів та музейних колекцій;

- забезпечення збережності експонатів (консервація) – комплекс заходів, спрямованих створення спеціальних умов для зберігання елементів музейного фонду захисту від руйнування та впливу навколишнього середовища, збереження їх автентичності за умов найменшого втручання в їх існуючий вигляд;

- реставрація – здійснення комплексу науково обґрунтованих заходів щодо зміцнення фізичного стану та поліпшення зовнішнього вигляду, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів музейних предметів та предметів музейного значення із забезпеченням збереження їх автентичності [1];

- ведення музейного обліку – ведення фондово-облікової документації (зокрема в електронному вигляді), що містить назву предмета (прізвище автора твору), датування, місце створення, дату надходження до музею, матеріал, техніку виготовлення, короткий опис, наукову атрибуцію, стан збереження, облікові позначення та забезпечує можливість їх ідентифікації, правовий статус музейних предметів і музейних колекцій [1].

Окрім робіт, пов'язаних з експонатами та музейним фондом, музейні установи реалізують низку важливих управлінських функцій, а саме: фінансова діяльність, управління персоналом, маркетингова діяльність, планування. Без реалізації даних функцій неможливо говорити про ефективність діяльності музейної установи.

Жоден музей не зможе реалізувати своє основне завдання без використання сучасних технологій. Скільки сучасний музей спрямовує більшість зусиль на залучення нової та збереження існуючої аудиторії, то і більшість сучасних технологій будуть стосуватись саме даного напрямку в діяльності музейної установи. Створення простору (реального чи віртуального), де відвідувачі зможуть вільно та комфортно досліджувати історичні та культурні надбання, є ключовим при ухваленні рішень щодо запровадження досягнень сучасної науки та техніки. Формування дружньої до відвідувачів атмосфери базується на поєднанні відкритості персоналу музею та інтерактивності [4].

Сучасний розвиток музейної справи неможливий без впровадження новітніх технологій, виходу музеїв у віртуальний світ. Сучасні технології дають можливість відвідування музеїв та пам'яткоохоронних закладів усім зацікавленим особам незалежно від місця перебування, отримати детальну інформацію про окремі експонати, зберегти у цифровому вигляді для майбутніх поколінь пам'ятки історії та культури яким загрожує руйнування або знищення.

Особливого поширення набули інтерактивні музеї, онлайн-музеї, віртуальні музеї. Цю загальносвітову тенденцію ще у 1999 році підхопила і Україна, втілюючи у діяльність музеїв сучасні технології та інновації. Першим музеєм, який почав застосовувати сучасні технології, став Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. Яворницького створивши власний веб-сайт [5].

Сайти музеїв, зазвичай, носять ознайомчий та інформативний характер, де можна дізнатись про режим роботи, експозиції, навчальні та наукові заходи, виставки, зустрічі з митцями, благодійні заходи, майстер-класи, освітні програми, вартість відвідування музею та багато іншого.

Слід зауважити, що особливої актуальності запровадження сучасних технологій у музейну справу набули в умовах карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19 та період воєнного стану. Найбільшого поширення набули мультимедійні технології, тобто спеціальне програмне забезпечення, що об'єднує аудіовізуальну складову з текстом, графікою, звуком, голографічними складовими, доповненою реальністю. Широке застосування 3D технологій дає можливість відвідувачу самостійно керувати своєю екскурсією, змінювати напрям руху, наближати та більш детально розглядати музейні експонати.

Слід зауважити, що підвищити технологічність музею можливо, в першу чергу, за допомогою оцифрування музейних експонатів, що дасть можливість автоматизувати їх облік та наблизити діяльність установи до міжнародних стандартів. Оцифрування є одним із кроків підвищення інтерактивності музейної установи, що забезпечить посилення комунікаційних процесів із відвідувачами [6] та дасть можливість ефективніше реалізувати освітню та наукову функції музею.

Розвиток сучасних інформаційних технологій формує нові підходи та засоби популяризації діяльності музеїв у суспільстві. Зокрема, за допомогою популярних соціальних мереж можна залучити молодь до пізнання культурних та історичних надбань країни та світу, сприяти навчанню та здобуттю освіти, збільшити інтерес до музею. Найбільш поширеними і затребуваними є: віртуальні виставки; SMM; штучний інтелект; спеціальні додатки; доповнена та віртуальна реальність [7].

Застосування сучасних інформаційних технологій та інновацій покликані не лише наблизити музей та відвідувача, але й забезпечити підвищення ефективності управління музеєм. Такі заходи спрямовані на удосконалення методів музейного документування, каталогізації, систем управління колекціями, створення відкритого доступу до культурної спадщини, документування нематеріальної спадщини [8]. Для підвищення ефективності діяльності музейні установи об'єднуються в мережі здійснення співпраці. Така практика є відносно новою для вітчизняних музеїв, проте вона може створити безліч переваг: можливість залучення фінансових ресурсів, обмін досвідом та науковими досягненнями, залучення до діяльності музеїв меценатів, посилення кадрового потенціалу музеїв шляхом підвищення їх фахового рівня [9].

Висновки. Незважаючи на чисельні переваги використання сучасних технологій у діяльності та управління музеями, слід виділити проблеми, які потребують більш детального вивчення та вирішення в майбутньому. Так зокрема, впровадження сучасних технологічних рішень потребує значних фінансових вкладень, що спричиняє зміни у фінансових рішеннях, роботі з органами влади, меценатами та спонсорами. Формуються нові вимоги до персоналу музейних установ, що зумовлює їх отримувати нові знання, підвищувати фаховий рівень. Проте використанні сучасних технологій у діяльності музеїв створюють нові можливості для пізнання історичного та культурного минулого нашої країни та світу.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про музеї та музейну справу». № 249/95-ВР від 29 черв., 1995 р.
2. Белаш К. Міжнародна рада музеїв ICOM затвердила нове визначення музею. *LB*. 2022. 25 серп. [Електронний ресурс]. Текст. дані. Режим доступу: https://lb.ua/culture/2022/08/25/527373_mizhnarodna_rada_muzeiv_icom.-html.
3. Барановська Н. Експозиційна робота у діяльності музею. *Historical and cultural studies*. 2015. Vol. 2, Num. 1. С. 13-17. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2015_2_1_6.
4. Мілашовська О. І., Шитікова Т.В. Ефективний музейний менеджмент: ключові принципи та практичні підходи. *Міжнар. наук. журн. «ОСВІТА І НАУКА»*, 2023. Вип. 2 (35). С. 80-83.
5. Назарук Л. В. Інноваційні технології у роботі музейних закладів: історія та сучасні напрямки. *Історіосфера: матеріали XVI наук. конф. викладачів, здобувачів вищ. освіти та молодих учених Південноукраїнського нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського*, [2-3 квіт., 2021 р.] / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, Рада молодих учених та спеціалістів; [редкол.: Ю. А. Добролюбська (відп. ред.) та ін.]. Одеса : [ПНПУ ім. К. Д. Ушинського], 2021. С. 14-18.
6. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and cultural studies*. 2016. Vol. 3. Num. 1. С. 1-5. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2016_3_1_3.
7. Белікова М. В. Запровадження інноваційних технологій в музеях України. *Наук. праці іст. ф-ту Запорізь. нац. ун-ту*, 2015. Вип. 43. С. 326-330. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_43_66.
8. Серов Ю., Кузнецова А. Використання інноваційних технологій у розвитку музеїв https://www.researchgate.net/publication/380724529_Vikoristanna_innovacijnih_tehnologij_u_rozvitku_muzeiv
9. Міненко Л. Музейний адміністративний менеджмент https://www.researchgate.net/publication/334250379_Muzejnij_administrativnij_menedzment.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro muzei ta muzeinu spravu» # 249/95-VR vid 29 chervnia 1995 roku
2. Belash K. Mizhnarodna rada muzeiv ICOM zatverdyla nove vyznachennia muzeiu. *LB*. 2022. 25 serp. [Elektronnyi resurs]. Tekst. dani. Rezhym dostupu: https://lb.ua/culture/2022/08/25/527373_mizhnarodna_rada_muzeiv_icom.-html
3. Baranovska N. Ekspozytsiina robota u diialnosti muzeiu. *Historical and cultural studies*. 2015. Vol. 2, Num. 1. S. 13-17. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2015_2_1_6.
4. Milashovska O. I., Shytikova T.V. Efektyvnyi muzeinyi menedzhment: *kliuchovi pryntsypy ta praktychni pidkhody Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «OSVITA I NAUKA»*. Vyp. 2 (35), 2023. S. 80-83.
5. Nazaruk L. V. Innovatsiini tekhnolohii u roboti muzeinykh zakladiv: istoriia ta suchasni napriamky. *Istoriiosfera: materialy Shistnadtsiatoi nauk. konf. vykladachiv, zdobuvachiv vyshch. osvity ta molodykh uchenykh Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*, [2-3 kvit. 2021 r.] / Pivdennoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushynskoho, Rada molodykh uchenykh ta spetsialistiv; [redkol.: Yu. A. Dobroliubska (vidp. red.) ta in.]. Odesa : [PNPU im. K. D. Ushynskoho], 2021. S. 14-18.
6. Banakh V. M. Muzeini innovatsii ta interaktyvnist u teorii ta praktytsi muzeinoi spravy. *Historical and cultural studies*. 2016. Vol. 3, Num. 1. S. 1-5. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2016_3_1_3.
7. Bielikova M. V. Zaprovdzhennia innovatsiinykh tekhnolohii v muzeiakh Ukrainy. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. 2015. Vyp. 43. S. 326-330. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_43_66.
8. Sierov Yu., Kuznietsova A. Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u rozvytku muzeiv https://www.researchgate.net/publication/380724529_Vikoristanna_innovacijnih_tehnologij_u_rozvitku_muzeiv
9. Minenko L. Muzeinyi administratyvnyi menedzhment https://www.researchgate.net/publication/334250379_Muzeijnij_administrativnij_menedzhment.

UDC 004.9-049.7:069:005.5 (045)

THE ROLE OF MODERN TECHNOLOGIES IN MUSEUM ANAGEMENT

Paulyk Alla – Doctor of Philosophy, Senior Lecturer at the Department of Hotel, Restaurant and Museum Business, Mukachevo State University, Mukachevo

Shterr Diana – PhD in History, Senior Lecturer at the Department of Hotel, Restaurant and Museum Business, Mukachevo State University, Mukachevo

Boshota Nelya – PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Hotel, Restaurant and Museum Business, Mukachevo State University, Mukachevo

Chorii Myroslava - senior lecturer at the Department of Hotel, Restaurant and Museum Affairs, Mukachevo State University, Mukachevo
<https://orcid.org/0000-0001-9416-2091>

Museums play an important role not only in preserving the cultural and historical heritage of the Ukrainian people. The issue of improving the efficiency of museums' operations and management is becoming increasingly important. Modern technologies are becoming a tool that can solve many problems related to the popularisation of museums, the formation of a museum management system, and the involvement of the public in the activities of museum institutions. The widespread introduction and use of interactive and information technologies will bring museums to a new level. The rapid development of modern technologies, access to the World Wide Web, and the intensification of globalisation processes have led to a review of the main aspects of museums' activities and changes that will meet the main trends in the development of scientific and technological progress and communication and information technologies, in particular. The problems faced by our country over the past decade have affected all spheres of life and the activities of museums in particular. The use of science and technology in museums makes it possible to bring museums closer to visitors. Modern technologies play an important role in the practical activities of museum institutions, as they are designed to increase the efficiency of museum work and its management. Modern technologies are a tool that allows museums to reach a new level, to meet the needs and wishes of visitors. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the functioning of museum institutions and the role of modern technologies in their management. No museum can fulfil its main task without the use of modern technologies. To the extent that a modern museum directs most of its efforts towards attracting a new audience and retaining the existing one, most modern technologies will be related to this particular area of the museum's activities. Despite the numerous advantages of using modern technologies in the operation and management of museums, there are problems that need to be studied and addressed in more detail in the future. In particular, the introduction of modern technological solutions requires significant financial investments, which leads to changes in financial decisions, in working with the authorities, patrons and sponsors. New requirements are being set for the staff of museum institutions, which makes them acquire new knowledge and improve their professional level. However, the use of modern technologies in the activities of museums creates new opportunities for learning about the historical and cultural past of our country and the world.

Key words: museum, museum management, interactive technologies, information technologies, museum management, digitisation, interactivity.

Надійшла до редакції 29.11.2024 р.